

ORIENTALSKA KNJIŽEVNOST

Vse književnosti starega in srednjega veka, ki so se razvile od S Afrike do Tihega oceana, na Bližnjem vzhodu, Južni in Srednji Aziji ter na Daljnem vzhodu.

Najstarejši književnosti sta egipčanska in sumerska (3000 pr. N. št.), sledita jima akadka (Babilonska) in starojudovska književnost. Po letu 1000 pr. N. št. Nastaneta indijska in kitajska književnost, čez nekaj stoletij jima sledi perzijska književnost, po letu 600 pa sta se razvili še arabska in japonska književnost.

KNJIŽEVNOST BLIŽNJEGA VZHODA

Egipčanska književnost (3000 pr. Kr.)

-dostopna postane v 19. Stoletju, ko jo je razvozlat francoski arheolog Champollion (šampoljon)

-pisava: HIEROGLIFI

- besedila se nahajajo na stenah templjev, na papirusu, v grobnicah...

- Razvite so delovne pesmi (Pesem nosačev žita), verske himne (Himna sončnemu božanstvu), zgodbe, ki so temelj pripovedništva (Knjiga mrtvih), ljubezenske poezije (Velika razveseljevalka srca)

-himna – pesem hvalnica

▮ Himna sončnemu božanstvu

Je slavospev naravi in soncu, posredno pa tudi himna faraonu, ki je bil božji namestnik na zemlji.

▮ Knjiga mrtvih

Zbirka himen in molitev, ki naj bi bile v pomoč mrtvim na drugem svetu, zato so jih polagali v grobnice

▮ Velika razveseljevalka srca

Najstarejša ljubezenska poezija

Babilonsko-asirska (sumerska) književnost (300 pr.Kr.)

-književnost stare Mezopotamije (začetniki so Sumerci)

-pisava: KLINOPIŠ

-skoraj v celoti religiozna

▮ Ep o Gilgamešu

-začetek svetovne junaške epike

-najstarejši junaški ep v svetovni književnosti

-nastal je med letoma 2000 in 1600 pr.Kr. na podlagi stari sumerskih pesmi

-zapisati ga je dal asirski vladar Asurbanipal

-zapis je ohranjen skoraj v celoti

-obsega približno 3500 verzov na 12 glinenih ploščicah – 12 spevov

-najden je bil v knjižnici v Ninvah, kjer je bilo 22000 glinenih ploščic

Gilgameš, vladar mestne države Uruk med vladanjem želi zgraditi veliko obzidje, zato neusmiljeno priganja ljudi k delu. Ljudje zaprosijo bogove za pomoč in tako je iz gline ustvarjen Engidu. Junaka se spopadeta, a pričneta drug drugega občudovati zaradi nenavadne moške moči in tako postaneta neločljiva prijatelja. Skupaj preživita mnoga junaštva, med drugim tudi premagata čuvaja cedrovega gozda Humbabo. V Gilgameša se zaljubi boginja Ištar, a jo junak zavrne. Užaljena boginja izprosi očeta, da nad Gilgameša pošlje nebeškega bika, katerega pa Gilgameš in Engidu ubijeta. Bogovi določijo, da mota Engidu za kazen umreti. Gilgameš šest dni in noči objokuje prijateljevo smrt. Po prijateljevi smrti se zave minljivosti življenja, zato se odpravi iskat večno življenje. Od svojega prednika Utnapištima izve, kako so mu bogovi naklonili nesmrtnost (edini preživi vesolji potop. Gilgamešu izda, da za to potrebuje rožo življenja. Gilgameš jo sicer dobi a mu jo med tem , ko se je kopal v vodnjaku ukrade kača. Zato se star vrne v Uruk, kot mu je svetovala točajka z Gore bogov.

Starojudovska (hebrejska) književnost (7.stol.pr.Kr.)

- BIBLIJA (temelj judovske in krščanske vere)
- najpomembnejša za razvoj evropske in svetovne književnosti in umetnosti
- Judovska biblija-spisi iz Stare zaveze
- Krščanska biblija-Nova zaveza

KNJIŽEVNOST SREDNJEGA VZHODA

Arabska književnost (6.stol.)

- razvije se lirsko pesništvo in pripovedništvo (*Tisoč in ena noč*)
- KORAN – temeljna sveta knjiga islamskega verstva, ki je sestavljena iz 114 sur (poglavij)

▮ Tisoč in ena noč

Okvirno zgodbo pripoveduje Šeherezada, ki si s pripovedovanjem zgodb podaljšuje življenje. Sultan Šahrijar je namreč razočaran in besen zaradi ženske nezvestobe, zato da vsako ženo po poročni noči ubiti. Vezirjeva hčerka Šeherezada si življenje podaljšuje tako, da Šahrijaru vsako noč pripoveduje zgodbe, pripoved pa proti jutru pretrga na najbolj napetem mestu, tako da ji sultan vsakič podari življenje še za eno noč. Po tisoč in eni noči Šahrijar ne more več brez nje in tudi njegova jeza se poleže. Tako si Šeherezada s svojimi zgodbami reši življenje in postane kraljica.

▮ Ena izmed zgodb: zgodba o grbavem pritlikavcu

Krojač in njegova žena na sprehodu srečata zabavnega pritlikavca, katerega povabita na dom, da bi z njima preživel noč. Mož sklene, da bi večer še izboljšal, in se odloči iti v trgovino po ribo ter sladkarije. Med večerjo žena pritlikavcu vsili ribo, čeprav se ta upira. Tako se mu velika ribja kost zatakne v grlo. Mož in žena misleč, da sta ga ubila truplo podtakneta zdravniku. Le ta se spotakne ob truplo, ter misli, da je oseba bila še živa in jo je sedaj ubil. Zdravnik truplo odnese na mesarjevo streho, misleč, da bodo živali pojedle. Kuhar se odpravi preverit zaloge, a najde pritlikavca, katerega pretepe, ker misli, da je tat. Kuhar misli, da je kriv za njegovo smrt in ga odnese na trg, kjer ga pretepe pijani Kopt v mišljenju, da mu je ta ukradel turban. Med dejanjem ga zaloti mestna straža, ki ga privede v namestnikovo hišo, kjer mu sledi sojenje. Namestnik razsodi Koptovo krivdo in ga da obesiti. Naslednji dan, ko že skoraj izvršijo smrtno kazen, se zadnji trenutek prikaže kuhar ter prizna svojo krivdo. Sledijo mu še ostali. Kmalu kralj spozna, da je bil njegov dvorni norček ubit, gre za pritlikavca, in da poklicati vse domnevne storilce, da sliši njihove zgodbe. Trgovec predlaga kralju, da pokličejo brivca, ki ima čudežno moč obujati mrtve. Ta pride na dvor in spozna, da pritlikavec sploh ni mrtev. Celotna zgodba se zapiše v arhiv.

Staroperzijska književnost (7.stol. pr Kr.)

- AVESTA- temeljna religiozna knjiga. Poleg ved jih uvrščamo med najstarejše indoevropske knjižne spomenike (avesta pomeni beseda ali sveti spis)
- bogato lirsko pesništvo (Omar Hajam, Hafis – gazele)
- epsko pesništvo: Fiduži: Šah Name (*Knjiga kraljev*)-nacionalni ep, pripoved o Rustemu in Sohrabu (oče ubije sina)

KNJIŽEVNOST DALJNEGA VZHODA

Indijska književnost (2000 pr.Kr.)

-VEDE- religiozna besedila (znati/vedeti)

-razviti so bili številni verski in filozofski sistemi (brahmanizem, budizem-močan vpliv na kitajsko in japonsko književnost)

-epa Mahabharata (*Pesem o Savitri*) in Ramajana

-drama Šakunkala (napisana po eni izmed zgodb iz epa Mahabharata)

▮ *Pesem o Savitri*(vključena v tretjo knjigo Mahabharate)

Poveličuje ljubezen in zvestobo žene, kar je značilno za indijsko književnost. Savitri je prelepa princesa iz dežele Madra. Zaradi njene lepote se je ne upa nihče zasnubiti, zato ji oče veli, naj si sama izbere moža. Savitri izbere Satjavana, čeprav so njegovega slepega očeta s prestola in z družino živi kot puščavnik. Mladeniču je prerokovano, da bo čez leto dni umrl. Po letu dni shupnega puščavskega življenja Satjavan res umre, vendar ga žena noče zapustiti.

K Satjavanu pride božanstvo smrti Jama, ki je vzelo njegovo dušo in odšlo. Savitri pa je odšla za njim. Povedala je Jami, da mu bo sledila toliko časa, dokler ne dobi moža nazaj, Jama pa ji odgovori, da si lahko zaželi karkoli razen svojega moža ne. Toliko časa ji izpolnjuje želje, dokler Jame ne dobi v zanko in ji je moa zaradi želja moral vrniti. Satjavan se prebudi iz smrti in se sploh ne zave, da je bil mrtev.

Kitajska književnost (6.stol.pr.Kr.)

-konfucianizem –po filozofu (vpliva na kitajsko dramatiko, novelistiko in roman)

-daoizem (zaznamuje liriko in slikarstvo)

-budizem (začetki kitajskega pripovedništva)

-lirika-zbirka pesmi Ši King (knjiga pesmi), Li Bai-pesnik (ljubezen, minevanje, uživanje)

-dramatika (bogata simbolika)

-roman (zgodba o treh cesarstvih)

Japonska književnost (7.stol.)

-nežna, pretanjena lirika – haiku(pesniška oblika – 5,7,5 ▯ verzi) ▯ Macuo Bašo

-igre no (kratke spevoigre)